

PILOTNI PROJEKT VAC-PACT
ZAUPANJE V CEPLJENJE –
OZAVEŠČANJE PACIENTOV IN
STROKOVNJAKOV, KOMUNICIRANJE
Z NJIMI IN NJIHOVO ZAUPANJE

Cepljenje in sladkorna bolezen

Financirala
Evropska unija

Status quo

- Vsako leto na tisoče odraslih oseb po svetu zbolijo za boleznimi, ki bi se jih lahko preprečilo s cepivi.
- Osebe s sladkorno boleznijo so na splošno bolj izpostavljene zapletom zaradi bolezni, ki se jih lahko prepreči s cepivi.

Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) ocenjuje:

422 milijonov ljudi

po vsem svetu ima sladkorno bolezen

1,6 milijona smrti

na leto se lahko neposredno pripiše sladkorni boleznijo

Nekaj podatkov o sladkorni boleznijo/cepivih:

-24 %

Zmanjšanje smrtnosti zaradi

vseh vzrokov med prejemniki cepiv v sezoni gripe v primerjavi z necepljenimi sodelujočimi¹.

-22 %

Zmanjšanje stopnje hospitalizacije

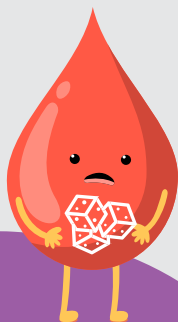
v sezoni gripe zaradi akutnega miokardnega infarkta².

Cepljenje je pomemben korak k zagotovitvi, da ostanete zdravi.

Obrnite se na svojega zdravstvenega delavca, pogovorite se o svoji situaciji in zdravstvenih potrebah ter poskrbite za ustrezno cepljenje.

1. Sistematični pregled Dos Santos et. al. (Dos Santos, 2018), izveden na 125 503 odraslih s sladkorno boleznijo tipa 2.
2. Zmanjšanje dosega 18 % za kap, 17 % za odpoved srca in 25 % za pljučnico ali gripo.

Pregled sladkorne bolezni

Sladkorna bolezen je **kronična bolezen**, za katero je značilna **povečana količina krvnega sladkorja** (glukoze). Pojavi se, če trebušna slinavka ne more več proizvajati inzulina, ali če telo ne more porabljati inzulina, ki ga proizvede. Obstajajo različne oblike sladkorne bolezni, ki so odvisne od vzroka zanjo.

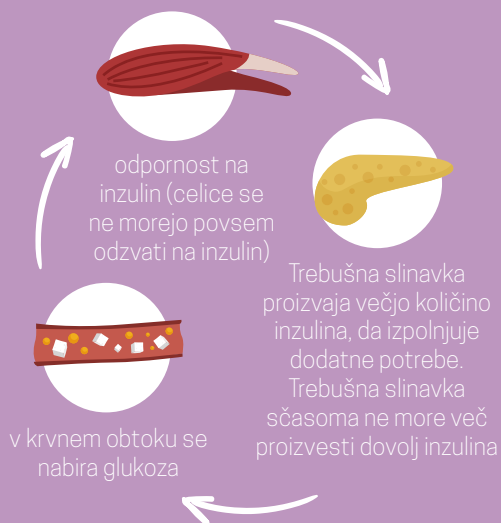
Sladkorna bolezen tipa 1

se lahko pojavi pri katerikoli starosti, vendar je najpogostejša pri otrocih in adolescentih.

Sladkorna bolezen tipa 2

je najpogostejša in predstavlja približno 90 % primerov, večinoma pri odraslih.

Pregled sladkorne bolezni

... nadaljevanje

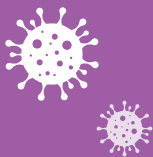
Drugi tipi sladkorne bolezni vključujejo tudi **gestacijsko sladkorno bolezen (GDM)**, ki se lahko pojavi med nosečnostjo in je povezana z zapleti pri materi in otroku. Prizadete ženske in njihovi otroci so izpostavljeni večjemu tveganju razvoja sladkorne bolezni tipa 2.

Sladkorna bolezen lahko predvsem v primeru, da se je ustrezno ne nadzoruje, imunskemu sistemu oteži **boj proti okužbam** v primerjavi z osebami, ki sladkorne bolezni nimajo. Povišana raven krvnega sladkorja lahko sčasoma privede do hudih poškodb srca, krvnih žil, oči, ledvic in živčevja.

Sladkorna bolezen je trenutno neozdravljiva, vendar **lahko z zdravljenjem, preventivno nego in spremembami življenjskega sloga živite dolgo zdravo življenje!** Redni obiski pri zdravniku zagotavljajo obvladovanje sladkorne bolezni, njeno spremljanje in nenehno izobraževanje pacientov.

Osnove o **cepivih**

Cepiva ščitijo cepljene, osebe v njihovi bližini in splošno skupnost. Če je zadostno število ljudi v populaciji imunih na nalezljivo bolezen, se bolezen verjetno ne bo širila z osebe na osebo. To se imenuje **imunost skupnosti** (včasih se navaja tudi kot **čredna imunost**).

Nekateri pacienti podcenjujejo tveganje okužbe z boleznijo in se ne zavedajo, da lahko zaradi tega, ker niso cepljeni, povzročijo veliko tveganje za svoje zdravje in zdravje drugih.

- Vemo, da so **osebe s sladkorno boleznijo** bolj izpostavljene zdravstvenim tveganjem, povezanim z boleznimi, ki se jih lahko prepreči s cepivi.
- Nekatera cepiva za osebe z oslabljenim imunskim sistemom in/ali alergijami niso priporočljiva, zato se mora **vsak posameznik nujno posvetovati s svojim zdravstvenim delavcem**.

Opomnik: Nasveti zdravstvenih delavcev pomembno vplivajo na odnos pacientov do cepljenja.

Ne pozabite:

- Nacionalni programi imunizacije po EU se še vedno občutno razlikujejo.
- Podrobnosti o razlikah med programi cepljenja v državah EU/EGP si lahko ogledate s pomočjo načrtovalnika cepljenja, ki je na voljo pri Evropskem centru za preprečevanje in obvladovanje bolezni (ECDC).

Ključna cepiva... nadaljevanje

Navajamo **pet ključnih cepiv**, ki v skladu s priporočili Centers for Disease Control and Prevention, CDC (centrov za nadzor in preprečevanje bolezni) pomagajo omiliti navedena tveganja:

Cepivo proti influenci (gripi)

Vsako leto ščiti pred okužbami z gripo. Z gripo povezane bolezni vključujejo razne vrste okužb pljuč, ki lahko sprožijo poslabšanje povezanih kroničnih bolezni. **Cepljenje proti gripi je zdaj pomembnejše kot kadarkoli doslej, saj so pacienti izpostavljeni večjemu tveganju hudih zdravstvenih zapletov zaradi COVID-19.**

Hepatitis B

Ščiti pred **virusom hepatitisa B (HBV)**, ki napade jetra, povzroči vseživljenjsko okužbo, cirozo (brazgotine), raka jeter, odpoved jeter in smrt. Hepatitis lahko povzročijo uživanje velike količine alkohola, toksini, droge in določena zdravstvena stanja. Cepljenje se **priporoča za odrasle osebe, mlajše od 60 let.**

Cepivo proti DTaP/DTwP

Ščiti pred **tetanusom, davico in oslovskim kašljem**, ki so lahko resne bolezni za osebe vseh starosti. Nekateri nezaželeni simptomi omenjenih okužb so okorelost čeljusti, krup in oslovski kašelj. Pogostost prejema odmerka cepiva se **priporoči glede na starost**: običajno se da poživitveni odmerek vsakih 10 let.

Pnevmokokno cepivo

Ščiti pred **pnevmokokno bakterijo**, ki lahko povzroči pljučnico, okužbe krvi in meningitis. Pnevmonokna bolezen je pogosta pri majhnih otrocih, vendar pri starejših odraslih osebah obstaja večje tveganje hude bolezni in smrti. Tveganje navedenih okužb se poveča z gripo. Cepljenje se **priporoča vsem odraslim, starim najmanj 65 let**. Nekatere skupine potrebujejo več odmerkov ali poživitvene odmerke.

Cepivo proti zosterju

Ščiti pred **herpesom zostrom** in podobnimi bolečimi izpuščaji, ki se pojavijo na eni strani telesa, pogosto na obrazu ali trupu. Izpuščaji običajno postanejo hrastavi v 7–10 dneh in povsem izginejo v 2–4 tednih. Vendar pa nekateri čutijo bolečino še več mesecev ali celo let po izginotju izpuščajev. **Priporoča se odraslim, starim najmanj 50 let**, vključno z odraslimi, ki so herpes zoster že preboleli oziroma so cepivo proti njem že prejeli.

Pomembno je tudi poudariti, da se pri nekaterih pacientih po cepljenju lahko pojavijo blagi simptomi, a to je normalen znak, da telo vzpostavlja zaščito. Če se pojavijo simptomi, bi ti morali izginiti v nekaj dneh.

COVID-19

11. marca 2020 je SZO **nalezljivo bolezen dihal** COVID-19, ki jo povzroča na novo odkriti koronavirus, označila za globalno pandemijo, ki prizadene ljudi vseh starosti.

Značilni simptomi

Vročina

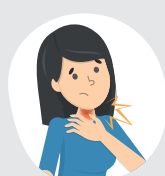
Kašelj

Bolečine v mišicah

Utrujenost

Težave z dihanjem

Osebe s sladkorno boleznijo

spadajo v visoko tvegane skupine v zvezi s COVID-19 in pri njih obstaja večja verjetnost pojava hudih simptomov.

COVID-19

... nadaljevanje

Zaradi večjega tveganja slabih zdravstvenih izidov kot posledice bolezni COVID-19 pri osebah s sladkorno boleznijo je pomembno, da se te osebe vključijo v prednostne skupine programov cepljenja.

Do septembra 2021 je Evropska agencija za zdravila (EMA) odobrila naslednja cepiva proti bolezni COVID-19 za uporabo v Evropski uniji: **Comirnaty** (Pfizer-BioNTech), **Spikevax** (Moderna), **Vaxzevria** (AstraZeneca) in **Janssen**.

EMA podrobno spremlja varnost vseh cepiv v EU.

Simptomi se običajno pojavijo od **3 do 7 dni po izpostavitvi** virusu, včasih pa se lahko pojavijo šele po 14 dneh.

Redki in hudi zapleti lahko vključujejo okužbo pljuč, bolezni ledvic in celo smrt.

Resnost bolezni COVID-19 je povezana z **višjo starostjo (> 60 let)** in prisotnostjo več obstoječih zdravstvenih težav, vključno s hipertenzijo, sladkorno boleznijo, boleznimi srca in ožilja, kroničnimi boleznimi dihal in oslabiljenim imunskim sistemom. Iz nedavnih podatkov je razvidno tudi, da obstaja pri moških nekoliko večja stopnja tveganja.

Informirana odločitev

Tema cepljenja postaja čustveno nabita razprava, vendar je ključnega pomena, da se nizko precepljenost in obotavljanje obravnava z **odprtim dialogom**, podprtim z **znanstvenimi dokazi**.

Opolnomočenje pacientov je eden od ključnim elementov zdravstvene oskrbe, usmerjene v paciente. To je opredeljeno kot večdimenzionalen proces, ki pacientom pomaga pridobiti nadzor nad lastnim življenjem in izboljša njihove sposobnosti ukrepanja v zvezi z zadevami, ki jih sami opredeljujejo kot pomembne.

Za zagotovitev, da ljudje sprejmejo zdravstvene ukrepe, je sporočevalec morda pomembnejši od samega sporočila.

Nikoli ne pozabite, da je postavljanje vprašanj močno in koristno orodje!

Informirana odločitev

... nadaljevanje

Opolnomočenje pacientov zajema tri medsebojno se prekrivajoče in krepilne vidike: **zdravstvena pismenost, skupno sprejemanje odločitev** in **skrb za lastno zdravje**.

Opolnomočenje je dvosmeren proces. Pacient potrebuje sogovornika v vlogi „opolnomočenega zdravstvenega delavca“, ki ceni udeležbo pacienta in ve, kako ustvariti spodbudno okolje za zdravstveno oskrbo.

Strokovno znanje

Za svoje zdravje vsak dan skrbimo sami, zato imamo edinstveno strokovno znanje in izkušnje, ki lahko prispevajo k oblikovanju in reformi zdravstvenih sistemov.

Odločitve o svojem zdravju lahko sprejemamo v enakovrednem partnerstvu z zdravstvenimi delavci.

Enakost

Smo del organizacij pacientov, ki nas zastopajo in usmerjajo naše izkušnje ter naš skupni glas.

Izkušnje

Sodelovati moramo pri skupnem oblikovanju učinkovitejših storitev in raziskavah novih zdravljenj, vendar potrebujemo tudi sodelovanje širše družbe.

Sodelovanje

Izobraževanje

Če imamo ustrezna izobraževalna orodja, lahko sprejemamo informirane odločitve o svojem zdravju.

Pet ključnih elementov opolnomočenja

Listina o **opolnomočenju** **pacientov**

01

Ste več od svojega zdravstvenega stanja

Bistvo zdravstvene oskrbe so interakcije med ljudmi. Začetna točka opolnomočenja je biti obravnavan na spoštljiv, dostojanstven in sočuten način ter viden kot človek, katerega življenje presega njegovo bolezen ali zdravstveno stanje.

02

Opolnomočeni ste v obsegu, ki si ga želite

Vse paciente je treba podpirati in jim omogočiti, da soodločajo pri skrbi za svoje zdravje v skladu z njihovimi sposobnostmi in željami ter ne glede na njihovo starost, spol, sposobnosti, narodnost, vero ali prepričanje, socialno-ekonomski položaj, spolno usmerjenost, identiteto ali lastnosti.

03

Ste enakopraven partner pri vseh odločitvah, povezanih z vašim zdravjem

Vse odločitve v zvezi z zdravjem, ne glede na to, ali gre za načrtovanje dolgoročne oskrbe za zapletene potrebe ali odločitve o enkratnem zdravljenju/preprečevanju, morajo biti rezultat procesa skupnega odločanja pacienta in ekipe zdravstvenih delavcev. Pacienti in strokovnjaki morajo sodelovati kot enakovredni partnerji v dialogu o izbiri zdravljenja, prednostnih nalogah in vrednotah.

04

Imate informacije, ki jih potrebujete, v preprosto razumljivi obliki, vključno z vašimi lastnimi zdravniškimi kartotekami.

Pacienti imajo pravico do prejema informacij, ki jih potrebujejo in želijo, v ustreznem obsegu in obliki ter ob pravem času, v dovolj preprostem jeziku, da se lahko odločijo po svojih željah. Informacije za paciente je treba pripraviti skupaj s pacienti, da se zagotovi njihova kakovost.

05

Vaši zdravstveni delavci in zdravstveni sistem aktivno spodbujajo zdravstveno pismenost

Zdravstvena pismenost je več kot le posedovanje informacij: omogoča iskanje, presojo in uporabo zdravstvenih informacij z namenom sprejemanja dobrih zdravstvenih odločitev na vseh področjih življenja.

06

Na voljo vam je stalna podpora, ki jo potrebujete za upravljanje lastne zdravstvene oskrbe

Potrebe posameznih pacientov za skrb za lastno zdravje in življenje v kontekstu njihovih osebnih vrednot, ciljev, družine in drugih okoliščin je treba postaviti v središče skupnega pristopa k oskrbi. Pacientom in družinam je treba ponuditi vse ustrezne možnosti, da lahko sprejmejo razumne odločitve. Skupnosti mora biti kot del integriranega obvladovanja kroničnih bolezni široko na voljo tudi izobraževanje o skrbi za lastno zdravje.

07

Vaše izkušnje so ključno merilo kakovosti zdravstvene oskrbe

Izkušnje pacientov je treba sprejeti kot ključno merilo pri ocenjevanju kakovosti zdravstvene oskrbe. To ne pomeni izvedbe anket z označevanjem ustreznih odgovorov, kot so „ankete o zadovoljstvu“, ampak razumnih – tudi kvalitativnih – ukrepov, usmerjenih v paciente. Kazalnike za ocenjevanje kakovosti zdravstvene oskrbe morajo opredeliti tudi sami pacienti.

08

Lahko sodelujete in ocenjujete skupno snovanje storitev zdravstvene oskrbe, da bodo kar najbolj po meri vsakogar

Smiselno sodelovanje pacientov temelji na predpostavki, da imajo pacienti edinstveno strokovno znanje: samo pacient vidi „celotno pot“. Pacienti lahko prepoznajo vrzeli v zagotavljanju oskrbe, kakor tudi nepotrebne ali neželene storitve, kar pripomore k oblikovanju učinkovitejše zdravstvene oskrbe. Pacienti imajo tudi temeljno demokratično pravico do zastopanja na vseh ravneh; njihovo sodelovanje je treba vgraditi v formalne strukture in procese.

09

Vaš glas postane prek organizacij pacientov del močnejšega, skupnega glasu

Posamezni pacienti so lahko močni zagovorniki zaradi lastnih osebnih izkušenj in okoliščin. Organizacije pacientov pa predstavljajo poglede, ki zastopajo skupino pacientov.

10

Enakost in opolnomočenje hodita z roko v roki

Da bi bili opolnomočen pacient, je bistven enakopraven in nediskriminatoren dostop do kakovostne zdravstvene in socialne oskrbe.

Pilotni projekt Vaccination Confidence – Patients' and Professionals' Awareness, Communication and Trust (VAC-PACT) (Zaupanje v cepljenje – zavedanje pacientov in strokovnjakov, komuniciranje z njimi in njihovo zaupanje (VAC-PACT)) se financira iz programa Evropske unije za zdravje v okviru pogodbe za zagotavljanje storitev SANTE/2019/C3/013-S12.820639 in združuje ključne deležnike s širokim naborom strokovnega znanja iz celotne Evrope

